

UIT DE FLORA VAN LIMBURG

AFLEVERING 43

J. Cortenraad & T. Mulder, Provincie Limburg, postbus 5700, 6202 MA Maastricht

Deze aflevering bevat waarnemingen van min of meer bijzondere planten uit de jaren 2001 en 2002. De kilometercoördinaten zijn in het algemeen op te vragen uit Inventarbestanden met floragegevens van het Genootschap of na te zoeken in het archief van de Plantenstudie-groep. Nieuwe meldingen van bijzondere vondsten kunt u zoals altijd doorgeven aan de heer E. Blink te Gronsveld van de Plantenstudiegroep. De afkorting "VPL" na de naam van een waarnemer geeft aan dat de waarneming gedaan is tijdens veldwerk voor de (actualisering van de) Vegetatiekartering van de Provincie Limburg.

TONGVAREN

(*ASPLENIUM SCOLOPENDRIUM*)

Katsberg (coördinaten: 190-370, juni 2001, M. Feenstra, VPL): één exemplaar op muur langs "monding" Kanaal van Deurne in de Noordervaart. Een voor deze omgeving bijzondere vondst. Gulpen (190-314, zomer 2001): vier planten op stenen tuinmuur op hoek Dorpstraat – Kiebeukel. Eijs (193-315, T. Denters): op gestapelde stenen muur aan Eijserbeek ter hoogte van Froweinweg. Heerlen, Schiffeler (198-321, 29 augustus

2002, G. Peeters): één exemplaar op steil, beschaduwde talud samen met Stijve naaldvaren (*Polystichum aculeatum*). Horst (201,4-385,9, zomer 2002, M. Feenstra, VPL): enkele exemplaren op boerderijmuur.

De laatste jaren is er met name in Zuid-Limburg een duidelijke toename van de vondsten van de Tongvaren. Dit komt overeen met de landelijke trend.

PIJPBLOEM

(*ARISTOLOCHIA CLEMATITIS*)

Panheel (189-354, augustus 2001, M. Feenstra, VPL): vele honderden exemplaren op een stikstofrijke oever van de Panheelderbeek. Een grote populatie van deze soort die in Limburg tegenwoordig vooral op enkele plaatsen in het Maasdal in Noord- en Midden-Limburg voorkomt (figuur 1).

MUIZENSTAART

(*MYOSURUS MINIMUS*)

Tussen Ospel en Noordervaart achtereenvolgend; (184-367): zes plekken met soms honderden exemplaren, (185-367): twee plekken met 25-100 exemplaren en (184-368): één plek met 100-1000 exemplaren. Ongeveer een kilometer ten zuidwesten van de Groote Peel (182-370): een plek met 1-10 exemplaren met Moerashertshooi (*Hypocrepis elodes*), Vlottende bies (*Eleogiton fluitans*), Waterviolier (*Hottonia palustris*) en Veelstengelige waterbies (*Eleocharis multicaulis*) (alle vondsten: R. Huynen, VPL). Altweerterheide, Wijffelterbroekdijk (173-357, 30 april 2002, G. Peeters, VPL): meer dan 100 planten op veepad en bij ingang weiland samen met onder andere Klein bronkruid (*Montia fontana* subsp. *chondrosperma*). Pol (191-353, 8 april 2002, G. Peeters, VPL): circa 50 exemplaren in maïsakker.

De plant groeit op door koeien stukgetrapte plekken zoals koepaden, ingangen van weilanden of plekken rond drinkbakken. Deze standplaatsen komen overeen met de standplaatsen in de lagere delen van Nederland, waar de plant de laatste decennia duidelijk is toegenomen. In Zuid-Limburg was ze recent ook op dergelijke plaatsen gezien en nu dus ook in de Peelstreek. Waarschijnlijk komt de plant inmiddels meer voor in Noord- en Midden-Limburg dan bekend is. Misschien dat er in 2001 meer planten tot bloei zijn gekomen doordat de koeien door de MKZ-crisis later naar buiten zijn gegaan.

GIPSKRUID

(*GYPSOPHILA MURALIS*)

Beegden (191-355, J. Slurink, VPL): 1-10 exemplaren in wegberm ongeveer 20 m van de oeverlijn van het grindgat verwijderd samen met onder andere Dwergviltkruid (*Filago minima*), Zandblauwtje (*Jasione montana*), Hazenpootje (*Trifolium arvense*) en Zachte wikke (*Vicia villosa*).

Volgens de vinder is het niet duidelijk of het om oorspronkelijk wilde planten gaat of om verwilderde planten. Gezien de standplaats, die overeenkomt met standplaatsen aan rivieroeveren in binnen- en buitenland moet ons inziens worden uitgegaan van een oorspronkelijke populatie. Daarmee is dit overigens een zeer bijzondere vondst. Recent waren geen populaties in Limburg bekend, landelijk en Europees is het ook een grote zeldzaamheid.

PEPERKERS

(*LEPIDIUM LATIFOLIUM*)

Ool-Herten, Maasoever bij 'monding' van de Oolderplas (192-354, 22 juni 2001, G. Peeters, VPL): twaalf planten op grind van oeverbeschoeiing. Elsloo, een tiental planten op een hoge Maasoever (180-328, juli 2002, T. Mulder & J. Cortenraad).

De laatste jaren is er een duidelijke toename van vondsten van deze plant langs de Maas; meestal groeit zij op al dan niet kunstmatige stenige oevers. Waarschijnlijk betreft het verwilderings van deze lang geleden in tuinen als kruid gekweekte plant (figuur 2).

FIGUUR 1
Pijpbloem (*Aristolochia clematitis*) (foto: J. Cortenraad).

FIGUUR 2
Peperkers (*Lepidium latifolium*) (foto: J. Cortenraad).

GEVLEKTE WOLFSELMELK (*EUPHORBIA MACULATA*)

Maria-Hoop (202-353, juli 2001, J. Egelmeers): in grote aantallen op het kerkhof. Waarschijnlijk de eerste vondst van deze Amerikaanse plant in Limburg, die ook elders in Nederland en in België in recente tijd gevonden zijn, waaronder een vondst bij Lanaken (België). Van deze liggende eenjarige Wolfselemlen komen in Noord-Amerika vele soorten voor. Diverse soorten zijn inmiddels in Europa aan het inburgeren, met name in het zuiden.

FIGUUR 3
Harige ratelaar (*Rhinanthus alectorolophus*)
(foto: J. Cortenraad).

HYPERICUM X DESETANGSII

Meinweg Vogelkooi (203-353, 25 juli 2001): enkele exemplaren in extensief beheerd grasland. Roermond, tussen Spik en Straat (199-355, 30 augustus 2001): één exemplaar op onderhoudspad langs een sloot. Roermond, Hammerveld (196-355; september 2001): circa 20 exemplaren in extensief beheerd graslandje samen met tientallen exemplaren van Sint-Janskruid (*Hypericum perforatum*). Meinweg, verruigd grasland bij de Kievit (205-350; 22 augustus 2001): enkele exemplaren. Heythuysen, Aan de Bergen (189-263, 10 september 2002). Enkele tientallen planten in ruig grasland tussen beide oudersoorten in (alle vondsten G. Peeters, VPL).

Omdat alle vondsten door dezelfde vinder zijn gedaan, hebben we hier mogelijk te maken met een soort die meer voorkomt maar niet wordt herkend. Deze plant is een bastaard tussen Sint-Janskruid en Kantig hertschooi (*Hypericum dubium*). De plant kan terugkruisen met de oudersoorten zodat hybridenzwermen ontstaan.

WILDE HOKJESPEUL (*ASTRAGALUS GLYCYPHYLLOS*)

Heel (188-355): 10-25 exemplaren op de oever van het grindgat. Heel (189-354): 1-10 exemplaren in eikenberkenbosje/bremstruweel vlakbij een grindgat. Heel (189-356): 1-10 exemplaren op grazige dijk/berm langs een grindgat samen met onder andere Egelantier (*Rosa rubiginosa*), Zilverhaver (*Aira caryophylla*) en Hazenpootje. Heel (191-354): 25-100 exemplaren in een schraal en droog soortenrijk grasland vlakbij het grindgat samen met onder andere Fraai duizendguldenkruid (*Centaurea pulchellum*), Karthuizer anjer (*Dianthus carthusianorum*), Wilde marjolein (*Origanum vulgare*), Keizerskaars (*Verbascum phlomoides*) en Wilde akelei (*Aquilegia vulgaris*) (alle vondsten: J. Slurink, VPL). Panheel (188-353, augustus 2001, M. Feenstra, VPL): één exemplaar in ruderaal ruigte.

Een reeks vondsten van deze buiten Zuid-Limburg weinig voorkomende soort. Op de laatstgenoemde vindplaats wordt de plant vergezeld door een aantal planten die verwilderd of uitgezaaid zijn, zoals Karthuizer anjer en Wilde akelei. Uit de omgeving van Heel is uit de jaren tachtig van de vorige eeuw ook een vondst van de Wilde hokjespeul bekend.

GEEL VOGELPOOTJE (*ORNITHOPUS COMPRESSUS*)

Langs de Herkenboscherweg tussen Herkenbosch en Rothenbach, halverwege km 6.1 en

6.2 (204-351, 14 oktober 2001): vijf exemplaren in de wegberm. A67 bij afrit Sevenum (203-378, juni 2001): enkele exemplaren in schrale vegetatie op het talud aan het einde van de afrit (beide vondsten: G. Peeters). Op laatstgenoemde groeiplaats komt de plant al sinds eind jaren tachtig voor.

ZEVENSTER

(*TRIENTALIS EUROPAEA*)

Nederweert-Eind, in naaldbos; groeiplaats 7 bij 15 m, (183-363, juni 2001, A. Frenken). Na een vondst in 1991 bij Montfort is dit de tweede vondst in Midden-Limburg van deze boreaal-montane soort. Merkwaardig van beide vondsten is dat de dichtstbijzijnde groeiplaatsen bij Vaals zijn of beter waren gelegen en dat de plant niet eerder elders in Limburg is aangetroffen. Waarschijnlijk is de plant ooit meegekomen met aangeplante bomen (in de wortelkluut).

TARTAARSE KAMPERFOELIE (*LONICERA TATARICA*)

Roerdal ten zuiden van Herkenbosch (203-350, 22 april 2001, G. Peeters en H. de Ruiter): één bloeiende struik in populierenaanplant nabij de Roer. De vinder meldt dat de groeiplaats een spontane indruk maakte. STACE (1997) meldt dat de plant door vogels die de bessen eten, vanuit tuinen verspreid wordt. Oorspronkelijk komt de plant uit West- en Centraal-Azië.

HARIGE RATELAAR (*RHINANTHUS ALECTOROLOPHUS*)

Roermond, Hammerveld-west (196-355, 28 juni 2001, G. Peeters): honderden exemplaren op een dijk langs de Roer. Opnieuw een vondst van deze zeldzame soort buiten Zuid-Limburg; enige jaren geleden werd ze ook bij Gennep waargenomen (figuur 3).

KLEVERIGE OGENTROOST (*PARENTUCELLIA VISCOSA*)

Heel (189-355, J. Slurink, VPL): 1-10 exemplaren langs een recent aangelegde poel tussen Heel en grindgat. Landgraaf, op een afgewerkt stort. (199-327): circa 60 planten en (200-327): circa 500 planten (juli 2002, M. Bonder). Opnieuw vondsten in Midden- en Zuid-Limburg van deze soort die de laatste jaren op diverse plaatsen in deze regio's is opgedoken (figuur 4).

DOFFE EREPRIJS (*VERONICA OPACA*)

Ransdaal, op hoek van akker samen met on-

FIGUUR 4
Kleverige ogentroost (*Parentucellia viscosa*)
(foto: G. Verschoor).

der meer Blauw walstro (*Sherardia arvensis*), enkele exemplaren (190-318, juli 2001, E. Blink). Een vondst van deze in Limburg zeer zeldzame ereprijs die wel verward is met de zeker in Zuid-Limburg veel algemenere Gladde ereprijs (*Veronica polita*). Vóór 1950 is de plant in een aanpalend atlasblok gevonden.

BORSTELKRANS (*CLINOPODIUM VULGARE*)

Panheel (189-353, augustus 2001, M. Feenstra, VPL): honderden exemplaren verspreid over de dijk van Kanaal Wessem-Nederweert. Deze plant is buiten Zuid-Limburg zeer zeldzaam. Langs voornoemd kanaal

FIGUUR 5
Bleekgele droogbloem (*Gnaphalium luteo-album*)
(foto: G. Verschoor).

heeft ze echter al jaren op een aantal plaatsen bestendige populaties.

BLEEKGELE DROOGBLOEM (*GNAPHALIUM LUTEO-ALBUM*)

Meijel (189-374): 1-10 exemplaren in voedselrijke ruigte. Grashoek (193-373): 1-10 exemplaren in een berm. Grathem (188-355): 1-10 exemplaren in een droog grasland (alle vondsten: J. Slurink, VPL). Pas gegraven ven bij landgoed de Grote bedelaar (191-360, R. Huynen, VPL) Enkele exemplaren op een kaal stuk langs de bosrand ongeveer 100 m van het ven verwijderd, samen met onder andere Bosdroogbloem (*Gnaphalium sylvaticum*), Kruipbrem (*Genista pilosa*), Stekelbrem (*Genista anglica*) en Dwergviltkruid (*Filago minima*). Tussen Hegelsom en Horst (200,3-381,7, zomer 2002, M. Feenstra, VPL): enkele tientallen exemplaren, in een ruigte ter plaatse van een verwijderde houtwal. Beesel, Meerlebroek (204-362, zomer 2002, G. Peeters, VPL): enkele tientallen planten in een natuurontwikkelingsgebied.

Deze soort wordt de laatste jaren meer gevonden na decennia zeer zeldzaam te zijn geweest. Voor een belangrijk deel is de toename van de vondsten te verklaren door het tot ontwikkeling brengen van pioniermilieu's. De eerste drie van de bovenstaande vondsten zijn echter op andere standplaatsen gedaan (figuur 5).

SMALLE WATERWEEGBREE (*ALISMA GRAMINEUM*)

Heel (188-355, 189-355, 188-354 en 189-354; J. Slurink, VPL): meer dan duizend exemplaren op de oever van het grindgat. Een zeldzame plant die in Limburg alleen in het Maasdal gevonden is. Voor een deel is de zeldzaamheid te verklaren uit het feit dat de plant niet snel herkend wordt.

KRUIPENDE MOERASWEEGBREE (*ECHINODORUS REPENS*) EN DRIJVENDE WATERWEEGBREE (*LURONIUM NATANS*)

De Kruipende moerasweegbree werd aangetroffen met circa 50 rozetten en de Drijvende waterweegbree met circa 10 rozetten in een pas uitgegraven ven in een broekbos met kwel (Doorbrand) op de Peelrandbreuk (193-367, R. Huynen, VPL) samen met onder andere Ondergedoken moerasscherm (*Apium inundatum*), Moerashertshooi, Vlottende bies, Waterviolier en Veelstengelige waterbies. In dit gebied worden regelmatig (zeer) zeldzame planten van zacht water ge-

vonden. Dit heeft onder meer te maken met de bijzondere geologische situatie, waardoor kwelwater naar de oppervlakte wordt gestuwd.

Nederweert, Schoorkuilen (182-363, zomer 2002, G. Peeters, VPL): in opgeschoond ven, samen met Ondergedoken moerasscherm (*Apium inundatum*), Vlottende bies en Kleinste egelskop (*Sparganium natans*).

PAARDENGRAS (*CERATOCHLOA CATHARTICA*)

Roermond, Hammerveld: zeven exemplaren op dijk langs Hammerbeek (196-355, 28 juni 2001, G. Peeters).

GEKIELDE DRAVIK (*CERATOCHLOA CARINATA*)

Valkenburg, op de hoek van de Oosterweg en de Burgemeester Hensingel: tientallen exemplaren (juli 2001, J. Cortenraad). Zowel Paardengras als Gekielde dravik zijn afkomstig uit Amerika; de laatste lijkt meer ingeburgerd in Europa dan de eerstgenoemde soort. Overigens vermeldt STACE (1997) nog drie andere soorten uit dit genus die in Engeland ingeburgerd zijn. Wellicht dat een of enkele soorten ook in Nederland te vinden zijn.

SUMMARY

ON THE FLORA OF LIMBURG PART 43

The article discusses observations of rare plants found in 2001 and 2002 in the province of Limburg. Examples include findings of Chickweed wintergreen (*Trientalis europaea*) and Greater yellow rattle (*Rhinanthus alectorolophus*) in the central part of the province and a new location for Floating water-plantain (*Luronium natans*). In addition, new observations of Dark speedwell (*Veronica opaca*), Birthwort (*Aristolochia clematitis*), Dittander (*Lepidium latifolium*), Yellow bartsia (*Parentucellia viscosa*), Jersey cudweed (*Gnaphalium luteo-album*) and other interesting discoveries are described and discussed.

LITERATUUR

STACE, C., 1997. New flora of the British Isles. Second edition. The Press Syndicate of the University Of Cambridge. The Pitt Building, Cambridge.